

Förre delen!

Om

GAMLE CARLEBY,

Med Wederbörandes Minne!

Under

Oeconomia PROFESSORENS och Kongl. Svenska
Wettenskaps Acad. Ledamots!

St. PEHR KALMS

Insende!

För Lager-Kranzen

Utgifwen!

Öch almen granskning underståld i Åbo Academies Öfre Sal,
den 19 Julii efter m. 1754,

Åf

JACOB CHYDENIUS,

Jac. son, Österbotninge.

Åbo Tryckt, hos Direct. och Kongl. Boktr. i Stor-Furstens
dömet Finland, JACOB MERCKELL.

Herren/
Wälårenvördige och Höglårde/

Herr JACOB
CHYDENIUS,

Kyrkoherde öfwer Gamle Carleby
Stads och Sochne Församlingar/
Samt

Inspector Scholae derstädes;

Min Huldaste Fader.

Der/ min Fader, dri-
star jag detta mit ringa
arbete i barnslig tilfö-
sicht och ödmjukhet upofra;
Ty I hafwen sielf varit den samma, som
gifwit mig första anledning at täncka på
detta

Detta ämne; I hastwen hast möda och
omkostnad osparde at uppsöka och hopsamla
de underrättelser/ som til denna afhand-
ling warit nödige. Hwem skulle jag då
med större fog alt detta upofra? och af
hwem skulle en sådan gåsiva/ mer benågit
uptagas? Men utom desz äro flere och
wichtigare ordsaker/ som betwefa mig at
nyttja detta tilfälle; Ty Eder ömhet för
min wälfärd har warit så stor och marg-
fallig/ at mit hierta wid åtanckan der=af
blöder och min stieder mächtar ej uttrycka
den kärlek/ wördnad och högachtning/ som
uti en tacksam siäl hos mig blifwit ewig.
I/ min Huldaste Fader hastwen altid håll
lit för betänckeligt/ at anförtro Edra barns
upfostran i fremmandes händer; derföre
wärdades jag redan i mina spådaste år af
Eder ömaste om sorg: wid min tiltagan-
de ålder leddes jag af Eder först på lär-
doms wägen; när jag staplade blef jag af
Eder uprättad/ och fördes ej på willo-

stigar/der en ofkyldig ungdom ofta uttöc-
kna och med ledsnad fåfångt arbetar. Vid
de större lärdoms gillen/ sedan jag lemna-
de födslo knutarna hafwen J för mig hafte
all möjlig kostnad ospard. Edra ömma
och Faderliga förmaningar hafwa varit
mina täncke-språk och mit rättesnöre.

Huldaste Fader uptag då dessa få blad/
som en fast ringa bergning af Eder flit och
kostnad. Ansee dessa rader/ som en oför-
mågen tolek af min barnsliga wördnad och
tacksamhet; och förgåter aldrig/ at med
wanlig huldhet omfamna den/ som under
all wälrefnads innerligaste tilönstkan städ-
se skall finnas

Sin Huldaste Faders

ödmukt, lydste son

JACOB CHYDENIUS.

J. S. N.

Nnu uti våra tider, dem man med skäl kallat uplyskare, finnas många, så widseppeliga äldersdoms = dyrkare, som anse alt det nyligare tider är arbetat och ännu dageligen arbetas, på vår hushållnings uphielpande, för idel barnsligheter och hierne = griller, dem detta tidehvarf fattat smat före; Förden skull kan icke heller jag, som här täncker lämna något anledning, til hushållningens förbättrande i min Fosterbygd, af sådane annat förespå mig, än årlöje. Fåfångt wore det ock, at här söka wedertägga alla de inkast, som dylike obetäncksamme menniskior framföra; Då hwarcken årfarenhet, och den wärckeliga nytta de sielfwe redan rönt af en förbättrad hushållning, eller så många lärde mäns här om utgifne skrifter kunnat wärcka hos dem någon öfvertygelse.

Örvingen widgår jag, at detta mit arbete, hwarcken för
hysade ord och meningar, eller mogna tanckar, förtienar loford:
Dock, der orwådige domare anse mit ämne-wal och min af-
sigt med blidare omdömmen, är all min önskan wunnen.

§. 1.

A med Historiska berättelser gå långt tillbaka uti äl-
derdomen, och med nya färgor bestryka mögliga och
bortgömda saker, skattas med skäl, så wäl för
nyttigt, som artigt; Men at bygga sina berättel-
ser på orwissa gissningar och ogrundade sagor, har
långosedan af alle wittre Häfda-tecknare med största skäl blif-
wit förkastadt.

Äf kärlek för sin fosterjord åligger hwar och en, at på alt
mögeligt sätt upplysa deß äldsta Historier; men at föredraga äl-
der för wisshet, är at göra sig uti alt mindre trowärdig, insny-
ga hos läsaren en skålig mistancka, om hela berättelsens wisshet,
samt gödra den helt osmakelig. At orda litet och blifwa trodd
är altså långt bättre, än at widlyftigt gissa, om det, som är
orwist, och blifwa hållen för en osannings-Man, som wil förnä
andra at tro, det en qwick inbilning kunnat upspinna. Jag
håller derföre rådeligit, at tåga med sådant, som kunde föras
under namn af gissningar, och allenast, så mycket görligit är
anföra det, som är ostridigt.

At en stor del, om ei hela Österbotn och Finland, uti de
äldsta tider af Lappar blifwit bebodd, tyckes wara så mycket me-
ra sanningen likmätigt, som, utom öfwerenskommelsen emellan
Lapska och Finska språket nästan alla häfda Tecknare äro här-
utinnan enige; Men om dessa första inbyggare warit öfwerles-
wor

wor af de 10 fångna Israels släkter, eller ei; och om de giordt allenast en, eller flere flytningar, lemnas til andras utredande; Om här fört Lapparnas ankomst bodt Jättar, eller om de warit et släkte med dem, det är, och blifwer en så owisf sak, som det är onöfkeligit, at Norden ännu bär många wedermålen af Lapparnas fordna wissande på dessa orter; Ty så wäl Sverige, som Finland öfwerstöda af Sochnar, byar och gårdar, som bära namn af Lapparna, samt berättelser, om deras lefnadsfatt; Ja på de ställen, som gränsa närmast til Lappmarcken finnas ännu lemningar af deras bojar, eller så kallade Kätar. Jag tror mig altså hafwa fog at påstå, det de äldsta Inbyggarena i Gamle Carleby, äfwen warit Lappar, hwilcka, efterwerlden til betyg, om sina fordna hemwisten tyckes lemnat här, bland annat, namn at Kenön af sina Kenar, och Trullön af den fordom hos dem bekanta trulldom; Men på hwad tid våra Lappar ifrån hwar och en ort, antingen bortflyttade närmare mot den nu så kallade Lappmarcken, eller och ändrat sin hushållning, synes vara något swårare at utreda. Så mycket wet man, at ännu för 400 år tillbaka hafwa inbyggarena uti Österbotn, och de deromkring liggande orter, warit uti sin hushållning söga skilde ifrån våra Lappar; Ty af Kung MAGNI d. 2: dras, eller SMEKS Förordning, om Prästarättigheternas utgörande af år 1335 kan inhämtas, at de förnämsta näringar ännu då för tiden warit Jagt (a) Fiskerier (b) och Bostaps = Skögel (c)

A 2

S. 3.

(a) Som de fordom wid sitt diurfänge ei wisse nyttia frukt och bössor, så är klart, at de måst bruka, dels fallor och andra dylika giller, i sponnerhet til de större diurs gripande, dels ock bågar med järn, eller Tråryggar, sådane, som de ännu uti de Norr belågnaste orter af Österbotn betiena sig utaf, wid smärre diurs jagt. Af sådane bågar hafwer sedan det ordet Bågeman, eller Bågeflytt på Finska Jousi eller Jousi mies fått sitt första urwåde; Dersöre heter än i dag hos en stor del Finnar: Tulla Jouselle, eller Jousi lukun, räknas bland Bågeman, hwilcket sker, då de blifwa mannade, eller manwurue, och på egen hand kunna föra en båga.

(b) På hwad sätt, och med hurudanna bragder fiskerierna denne tidan blifwit ibfåde kan wäl ei med säkerhet sögas; Dock måtte de i anseende, så wäl til de här ännu befändteliga fiskrika insjöar och strömmar, som och det så nära liggande fiskrika hafwet warit ganska ymnige.

(c) Lamma Renar, som nästan äro alla Lappars följeflagare, måste de mycket brukat, så wäl at hetswe åla, som at framkassa sina köror med, dock lära de, som troligast synes, ei nyttiat deras midle till sin föda; emedan det uti hela den näst gränssande Österbottens, eller Kimi Lappmark, ei heller är i bruk.

Fäst nu för tiden på dessa orter ei särdeles myckenhet af renmåsa finnes, så har den likwäl förmodeligen warit här så ymnig, som någonfin i Lappmarken, innan jorden på annat sätt blifwit förändrad; Dock finnes här på många ställen Renmåsa i största ymnighet.

S. 2.

SAmle Carleby Sochen är belägen uti Österbottens Högdingedömes Norra, eller Uleåborgs Länns södra del, ligger wid Östra stranden af Sinus Botnicus, eller Norrbotta, gränssar i Norr till Kelwja Sochen, i Öster till Saarijerfwi och Vitasaari Sochnar i Tavastland, i Söder uppe i landet till skatan af Pederstöre, men närmare wid södstrandens till Cronoby Sochnar, och i Väster till Norrbotten; är 2 mil bred, från Norr till Söder, men 14 mil lång från Öster till Väster.

Landet fördelas uti Stad och Sochen, hwarföre och denna min beskrifning delar sig uti 2:ne grenar. Sochen delas uti Moderkyrkolänet, som ligger närmast wed stranden, Nederwetil Capel-gård, som ligger ifrån Moderkyrkian i Öster, och Öfwerwetil Capel-gård, som ligger ännu högre uppåt landet, äfwen i Öster. Moderkyrkolänet åter kan beqvämliigen delas i Öjar och Sista landet: Dock höra de flästa öjar, som bebos ei residare under Gamle Carleby, än hwad Prästerkap angår, men i Civila mål under Cronoby Sochen. År 1608 blifwo dessa öjar, som i

som i synnerhet bestå af 2:ne stora, Långön och Knifsön, Crono-
 by Sochen aldeles tillagde, men 1617 blef af Stormyrdigste i
 äminnessë Kong GUST. ADOLPH förordnat, at de, hwad
 Präster och Kyrcka angår, skola hålla sig til Gamle Carleby,
 med 40 marcckers plicht för den, som derå klandra skulle. Utom desse
 öjar märckes här, Renön, som ligger från Staden i Nordväst
 2 mil. Trullön, som är belägen $1\frac{1}{2}$ mil från Staden, måst i
 samma wädderstreck, och Tanckar, som ligger i Sudväst 3 mil
 från Staden, utan för hwilcka, i synnerhet Renön och Tanckar,
 sommartiden idkas strömunings fiske. (a) Någre små skär och
 klippor finnas här och, dem jag ei håller nödigt at upnämna.

(a) Jämsför Herr Kyrkoherdens Mathesi wadra Diss. Geographica
 de Ostrobotnia, pag. 70.

S. 3.

MÅ 1620 den 7. September. blefwo af Storm. Kong.
 GUSTAV ADOLPH Gamle Carleby Stads privi-
 legier utgifne och underskrefne, hwaraf den efter ortens
 förra namn blef Carleby, men för skilnad från Ny-Carleby, som
 blef samma tid anlagd, Gamle Carleby kallad; samt undfick
 til wapir en liggande tiäru-tunna, på hwilcken, så genom
 båda botnarna, som sprundet en stark låga utslår; (a) utan
 twifwel, at dermed beteckna den ymnoghet Tiära, som det om-
 kring-liggande landet, til Stadens handels wara kunde förnytra,
 derföre och denna Stad är känd för en stark Tiäru-handel (b)

Staden anlades $\frac{1}{2}$ mil Norr om Carleby Sochne Kyr-
 ka, på södra sidan om/en, den tiden segelbar wif, förr Rocko-
 laht, sedermera Ryrcko-skärden, men nu Gamle Carleby
 Stads sund, kallad. Wid Stadens anläggande war denna
 wif, eller detta sund så diupt, at de första Stadens inbyggare
 kunde segla från sin egen strand, til och ifrån Stockholm, eller

Åbo

Abo, med fullastade fartyg, utan den ringaste svårighet, hvar före och Herr TanEld, uti sin Geogr. (c) tillägger denna Stad en god hamn, skönt den nu brukliga, som ligger $\frac{1}{2}$ mil från Staden, ei utan största äfventyr, så wäl för skullöshet, som för grundt watern kan nyttjas.

Ristiranda by, som bestod af 12. hemman, 8 $\frac{1}{2}$ mantal, samt Owikant eller rättare Kuivakanta by, bestående af 2 hemman, 2 mantal, med deras ågor blefwo til Stadens utrymme anslagne; Men år 1693. blefwo dessa sednare nämde 2 hemman, som oafhyste, Staden ifråntagne, och Roteringen underlagde.

Alla dessa 14. hemman, som först blefwo Staden underlagde, woro Statte, eller åboernas Börde, för hwilken orsak blifwit försäkrat, at de af Bördeäganderna skulle til Kronan inlösas; Men som det ännu ei skedd, så hafwa ågorne, som Börde jord blifwit sålde och köpte; Dock, at enligt Stadsens Privilegier, ingen på landet boende får äga, eller nytia Stadsens jord.

De första Stadsens inbyggare blefwo berörde hemman åboende Bönder, hwilcka flyttade sig til den för Staden utsedda platsen, och begynte derstädes idla Stads-Manna nåringar, så långt deras insicht medgaf, som woro wane, at föda sig med Landt-manna slögder.

Til Stadsens enskildta fiskewattu blefwo Bredwiken, Engesjärden och Roustarwiken fridlyste; Utom des fingo Stadsboerna frihet, at på Callakari, der allmänt fiske är, Tandar- och Trullöds-grunden fiska strömming.

Til Stadsens handels utrymme anslogs Pyhäjoki, Calajoki, Lohtea, Carleby (hwar-under Kelwia och den tiden hörde) samt Cronoby sochnar, så at ingen annan Stad uti dem handla finge; Bönderna uti dessa sochnar blef strängeligen förbudt, at segla med sina waror til andra orter, och Fogdarna betagit, at efter wanligheten handla med Bönderna, Stadsboerna til nackdel.

För sit handels utrymme blef Staden pålagd, at utgöra 10. stycken Ryfskyttar, eller Båtsmän, men år 1683. kom Staden

Staden öfwerens med Kongl. Amiralitetet i Carlscrona, at i stället för Karlars skaffande årligen, uti Freds-tider til Amiralitetet betala 550, men uti Krigstider 1100 Daler Koppar:mt.

Carleby Sochne kyrcka skulle, så Stads, som Sochneboerne samfält få nyttia.

På det handtwärck och handaffögder skulle desto bättre få rota sig och winna burckap, uti denna nya Stad, blef dem til fördel, som här handtwärck idka wille, förbudit, det någon handtwärckare, närmare än 4 mil från Staden, skulle få sig nedfättia och handtwärck bruka.

Stadsens inwånare skulle få besöka fria Marknader, sin handel efter ordinantierne inrätta och regulera.

År 1660 blef Borgerskapet frihet lemmat, at wid Staden, och 1743 at uti Calajocki anlägga Beckbränneri.

1668 Lemnades Staden tilstånd at få nyttia Böndernas skog til wed-hygge, hwaremot Bönderna skulle få fiska i Stadsens enskilde fiske-watn, hwilcket 1672 blef ytterligare stadfästadt.

Då Staden först anlades, stod Norra Tullhuset mitt uti det nu så kallade Stadsens sund; emedan Bönderna, som sin tiära och öfrige afwel, om winteren släpade til Liäruholmen, 7 mil från Staden belägen, nedförde om sommaren, då fartygen lastades, samma waror genom detta sund; men sedan sundet blef upgrundat, och denna wäg för Bönderna obrukbar, flyttades Tullhuset på Norra sidan om sundet, med jordägandens tilstånd. Ia upgrundningen har i detta sund, på en kort tid så tillagit, at der icke för lång tid sedan största fartyg legat uti tilräckeligit watten öfwer wintern, finnes nu knapt en watn droppe, när flod-watnet utfaller. Sid-Tullen stod och förr på Purofari, men är uti nyiligare tider flyttad på Röwar-skäret. Nu äro i Staden 4 Tullar. Södra, der Landswägen, som sträcker sig efter hela Österbotniska stranden, kommer söder ifrån in i Staden. Norra, der samma åter går ut ifrån Staden, Norr å, Id- eller Dwarn-Tullen, derigenom wägen går ut åt Stadsens

sens Mullbete och qvarnar, Samt Siö- Tullen, derigettom all
söfart til Staden sker. Tullhusen och Staqvettet underhålls af
Tull Societeten allena, emedan Staden ingen del hafver uti
Accisen, dock höra Tullportarna Staden til.

År 1643 gjorde Stadsboarne första gången ansöknin-
g, at få bygga sig en egen Kyrcka, men emedan då warande Kyr-
koherden Eric Nicolai Galle det wille hindra, nödgades Sta-
den lemna all sin köpta Kyrckoskrud uti Sochnekyrckan, samt
inga andra wisckor, då änteligen Konung CARL GUSTAVS
sluteliga utslag föll den 31. Julii 1654, hwaruti deras begä-
ran bewiljades. Arbetet på Kyrckan gick härpå för sig med så
starkt drift, at den inom ett år war färdig.

År 1752, då wårt Finland hade den oskattbara lyckan, at
inom sina gränser en tid hysa war nu Aller Nådigste Regeran-
de Konung, wedersfors äfwen Gamle Carlehy den höga nåd,
at få se denne Nordens Skydds- Herre inom sina portar
från den 20. Julii Kl. 11. efter Middagen, til den 21. af
samma Månad Kl. 7. för Middagen.

- (a) Se Herr Ryskoherdens Mathesi Dist. de Ostrobotnia,
(b) TunElds Geographic pag. 356.
(c) Ejusd. Geograph. I. c.

S. 4.

Sinnarna hafwa uti alla tider warit sin Konung och sin
Fädernes-land så trogna, at alla de olyckor, som kunnat
pröfwa deras ståndachtighet, ei förmått beweka dem
til af fall. De försträckeligaste Marter och pinsammaste dö-
dar hafwa aldrig kunnat te sig i så faselig hamn, at icke falsk-
het och otro emot Osverheten altid syntes dem långt ohyggligare.
Et beröm, som Finnarna af ålder med fog tillkommit. Uti Fä-
dernes-landets almånna olyckor, har detta Land ofta fått län-
nas

nas wid den drögaste delen; och lärer jag träffa temmeligen råt, om jag sätter våra olyckeliga Krig, jemte vår grannes otidiga grymhet, som de förnämsta hinder, för vår **Sin**sta hushållning. Bewis här på behöfver jag ei söka annorstädes, än uti denna **Gamle Carleby Stad**; hwilket och egenteligen hör til mit ämne.

Hwar eftertäncksam lærer nog finna sig här uti, af des jag uti följande wil omorda, denna Stads öden, allt ifrån des grundnings-tid. Wäl har **Gamle Carleby Stad** af enstaka olyckor mycket lidit, men dock hafwa de almenna och nyligen nånda varit de kånbaraste. Staden är ej stort öfwer 130 år gammal, men har dock på så liten tid varit, ei ett, utan flere swåra öden underkastad. Knappt hafwa des innewanare börjat sin hushållning, förrän et oblidt öde deras anslag affkurit.

År 1664 blef allt det, som på 44 år kunnat af de nybodelade innewanare byggas och samlas, genom wädeld förstört och i aska lagt. Ei mera än **Kyrkan** och några der omkringstående hus blefwo skonade.

Här afbran den spåda telning, som til det omkring liggande Landets båttnad började upgå. Här stannade alla anläggningar och uträkningar, som syftade på des upkomst; och några nåsivar fulla med aska war endaste vinningen af all anlagd slit. Allt på denna aska bygga en ny **Stad** blef nu inbyggarenas första omsorg.

Staden war förr oordenteligen och oregelbundet bygd, men nu blef all oordning rättad. På då warande **Landsböfdingens** i **Österbotn** Herr **DIDRICH WRANGELS** befallning indeltes **Staden** uti 20. quarter, af hwilcka hwart och et innehölt 10 tomter, eller gådsrum, som alla woro 35 al. breda, och 55 långa; 4 sådana quarter giöra **Stadens** bredd, och 5 längden; 5 gator äro längs med, och 5 tvärs öfwer den samma, hwardera 20 al. breda. Så at **Staden** är 200 tomter stor; men,

som til Kådhus, Kyßbodas, malare: hus och torg ätgår 3 tomter, samt til Kyreka och Kyrekogård, Scholan och des gård, jemte gatan, som är emellan dem båda 8 tomter, så äro ei flera, än 189 öfriga, som bebos.

Not slutet af detta åra: hundra de, då detta sår böriade låfas, skadan glömmas och hushålningen å nys rotas måste Staden, jemte det omliiggande landet åren 1695, 96 och 97 frfara swårigheten af nästan ohörde oår och miswårt, som förorsakades af Elden, i symmerhet de 2 första åren, hwilken all åker: grödan förrastade, men det 3 dje och sidsta måst af brist på utsåde; hwaraf och dessa åren af alla Ginnar kallas än i dag Kolmet isot halla: eller kato: wuodet, på Swån: ska de tre stora miswårt åren, från hwilken tid de lika som börjat en ny tideräkning, eller *Eporha*. De 2 första årens miswårt war ei ännu i stånd, at afhända mångens lit, emedan de förra årens besparning til en del förslög, dock kunde den ohälsosamma och ofta onaturliga födan, som nöden ändock twang mången at förtära, ei annat, än tillskynda ödden. De som ändteligen öfwer: lefde dessa första åren, måste dock, en stor del, följande året af hunger bort tyna.

Uti denna Stad dogo det första året 56, det andra 57, men det tredje 234 personer. En nog dryg utgift för en så liten flåck.

Mången nödgades då med hela sitt hushåld lemna sitt hem: mist, at söka på andra orter rådda sitt och de sinas lif, men emedan ingen tillgång war i hela Landet, måste magans knot med tårar tålas. Hela landet war så utarmat, at folck låg hopetals på gator och wägar, som så länge saknat födan, at de den ei mera behöfde. Barnen, som efter wanligheten af sina sbråldrar begärade mat, fingo ofta det kåre: blandade swar; här finnes intet. Ofta kallade barnet på sin Moders arm, och ofta låg et spädt barn på en stelnad moders bröst. Fadren såg sin Son; Son sin Fader af hunger bort segna,
spå

spåkendes sig samma öde, utan at den ena kunde hjälpa den andra. Den ofruchtsamma jorden fick gömma de utsvultna kropparna, och den oblidiga luften war upfylld och fuchtad af de hungrades tårar och sukningar. Staden war altså, dels genom så många dödd, dels genom de hopetals utflyttade hushål, som all sin ägendom til sit liffs råddning, på främmande orter utkostat; dels och genom den dyra födoans förskaffande för dem, som ännu qware woro, så utarmad, at den war föga bättre än öde.

Näppeligen woro 13 år derefter förflutne, innan en swår pest år 1710 sig här i landet inritade, som ei utan en dryg känning för denna Stad aflopp. Denna swåra gåst flyttade i hast så många til ewigheten, at liken ei kunde uti den wänliga Kyrkogården begrafwas, utan måste man, utom Stadens *Jä-* eller *Quarn-tul* utse en plats, som med wederbörandes tilstånd blef inwigd, af då warande Probsten och Kyrkoherrden, Herr Mag. Jacob Falander, til pest-lakens begrafning, samt med stenvmur omgifwen; Hwaraf den än i dag kallas pest-Kyrkogården. Detta år dödde uti Gamle Carleby Stad, närmare 100 personer.

Efter det bekanta *Kyrå-Slaget* år 1714, började de frigs-lågor, som denna tid nog länge brunuit, och lyst öfwer hela Norden, närmare nalkas denna ort.

Då blefwo efter befallning, af de hemma warande uti *Februarii* månad alla Stadens Fartyg och Sid-bodar, med det uti dem war, nemligen Salt, Lifs förnödenheter och Krigs-redskaper upbrände. Swårt föröbod til det påföljande.

Gamma år uti *September* Månad kommo *Cosakerne* första gången til denna Stad, hwilckas framfart war mera än omennisklig. Allt, i synnerhet mankön, som de öfverkommo, slogs i hiål. Blott at blifwa sedd af dem, war et bråt, som kostas de lifwet. Öskydigt blod, och döda kroppar sågs allestädes på gatorna.

En Rytmästare af Åbo Låns *Cavallerie*, *Stigman* benämnd, som stod wid stora *Kauto-bron* $\frac{1}{2}$ mil norr om Staden, den at upbränna, och således förhindra fiendens framkomst, ryckte med sit manskap, under påstående mördande til Staden; men när *Cosakerne* sågo honom ankomma, upstade de ett skifte af Stadsens bro, så at Rytmästaren måste taga vägen omkring wiken, under hwilcken tid *Cosakerne* skyndade sig bort från Staden, så at Rytmästaren sielf, som först hant fram, ei fick i hiållå flera än en, och sära 2:ne af dem. Efter så nestligt ryggande, woro de allenast en wicka borta, innan de med fördublad grymhet återkommo. De dräpo ei allenast alt, det de öfverkommo, så i Staden, som på Landet, utan påskade, brände, och på alt rätänkfeligt mordiskt sät pinade til döds.

Alla, i synnerhet piltbarn, som wid lif lemnades, bortslåpades i slafveri til fienda land. Alla Kreatur bortfördes och ihjållsgos; med ett ord denna ort, jemte hela *Finland*, utstod alla de swårigheter, som eld och swård, i en mordisk fiendes hand kunna åstadkomma, til ett Lands ödeläggande. En medfart, som af en estertänksam ei utan rösning kan påtänkas. Hiertat må brista, och ögonen smälta i tårar, när våra *Finnar*, med bestörtning omtala de tider. Ännu dånger hiertat i bröstet, på dem, som warit åsyna wittnen af detta härjande, när de det i hogkomma. Många af dem, som halfödda undsluppit detta grymhets owäder, kunna ei, utan tårar omtala de tider. Deras Föräldrar, Hustror, Barn, m. m. blefwo mördade, hängde och lefwande upbrände. Junga böner woro så beweckliga, som kunde förnä Fienden, at skona det minsta degiande barn, utan de blefwo i waggan, med spjut genomrände, på störrar uphängde, och mot knutarne sönderslagne. Flera bära ännu på sin kropp märcken efter fiendens mordiska slag, och med sin suckliga kropp bekräfta sanningen af alt detta.

Fienden som uppslagit sit läger på Stadsens åkrar, in-
 quarterade

gvarterade sina hästar, uti de förnämsta husen i Staden och på Landet; de smärre husen blefwo, dels som wed upbrände, dels utsläpade til lågret.

När dessa jämmerfulla lågor, efter 7 år ändteligen slocknade, och den låra freden åter i lugn och stilhet bragte et så mycket förhärjat och skingrat folck, war denna Stads utscende mera än ömkeligt.

Så hus, det ena här, det andra där stodo tallösa och sönderrefna, på den plats der Staden skulle wara. Näppligen fans här någon inbyggare; Ty Borgerskapet hade så många som slippa kunde bortflytt, och de, som nödgades qwarre blifwa, hade på wäld- och pinsamt sätt blifwit slagade. Det Borgerskapet, som begifwit sig på flykten, hade til en del, i synnerhet af det ringare, stadnat, dels wid några nåringar i Sverige, dels och genom wårfringar kommit i Krigstienst. Men de få, som öfrige woro, hade til sit uppehälle måst utlagt alt det de på flykten med sig taga kunde.

De som altså nu skulle börja uppbygga den ödelagda Staden, på des förra med innewånarens blod bestänckta aska, woro af så många olyckor utarmade, och nödgades doch utom sina egna hus kosta på de almänna bygnaderna, neml. Råd- Wäg- Malare- och Tull- husen, m. m. Handelen, nästan deras enda nåring, war nu föga, eller alsingen.

I hela Finland war då intet Landbruk, och inga skogder idkades. Städer och byar woro upbrände, röken stod ännu nästan up under himmelen; man hörde ei annat än ömkelig klagan; diupa suckningar upfylte ännu skogarna, och de menniskior, som undsluppit fiendens mordiska händer, och sökt sin säkerhet i ödesmarker, der de bland wildivur trodde sig wara säkrare än i sina hemvist, började nu småningom at framkrypa, men hade intet, hwarmed de på askan af sin förra möda skulle bo sätta; emedan åkrarna woro i lunda, ångarna skogwuxna, hästarna til döds förda, all bostap slagad och upsträten. Ja hela Finland
sknade

liknade mera en förbränd öden, än ett bebodt land.

Huru indräktig handelen då kunde vara för våra Stadsboar, behöfwer jag ei mera omorda.

Et och Diugu är fril Borgerkapet sedan obehindradt bygga och i stånd sätta det, som förstört war, då åter en ny olycka år 1742 den 4 Julii en stor del af deras arbete, genom en frätande wädeld til rök och aska förbytte: och så wida de bästa bygde och förnämste husen wedtogos, kun skadan räknas til halwa Staden.

Samma år mot hösten hickommo Ryfka Susarer, samt sedermera, uti Junii månad Cosaqwer och Calmucker, hwilka fiendliga folckslag denna ort, med lika drög kånning, som det öfriga Landet måste sig underkasta. Minnet af deras upeförande uti Landet är ännu hos of alla så färskt, at det ei behöfwer förnyas.

Utom alla dessa swära öden har watnet ei heller underlätit at flere gånger, på sit sätt, genom Siöskadar stöta på densne Stads grundwalas, af hwilka enskilda haft nog swära kånningar. År 1750 om sommaren omkommo 15 personer, en del af Stadsens förnämsta inwånarne på en båt. Flera dylika beklagliga händelser går jag förbi: Jag har allenast nämt de swårigheter, som varit för hela Staden måst kånbara.

Den som med estertäncka anser dessa swära och tåta olyckor, må ei undra, at denna Stads wälstånd är ännu allenast en telning, den man under blidare öden snart wäntar i blomma.

S. 5.

S Amble Carleby Stad N:o 72. Efter ordningen wid Autsdagarne, År ännu beligen på samma ställe, der den först anlades, Fast icke på någon högd, dock på torr och sundt rum, i anseende, så wäl til den våra liggande

de falskion, utan några skogarna står, som ock de på lands-
sidan belägne öarna stå, som befrämja lustens ei mindre fröja,
än obehindrade rörelse.

På Norra sidan omgifwes Staden af det ofstämmbes
Stads-sundet, öfver hwilket, den så kallade Stadsens-brö,
ligger; men på de öfrige ställen af åkrar, ångar, hagar och
flätter, som göra des läge liust och ganska behageligit. Naturen
har ei efterfatt, at här invätta det, som menlliga ögat kan för-
lusta. Wil man på gröna ångar och blomsterrika parker se
naturens färging, så har man söder om Staden det artigast:
älfälle. Wil man föröja ögat med åfsådandet af gröna och
fluggerika fått, hwilka skifta färg och flugga mot el i små böl-
jor flytande och svärfande watern, så är wid Stadsens Sund det lif-
ligaste mönster och aftag af sådana lustbarheter. På Stadsens åk-
rar kan man se naturens wärkstad, samt med hwad flit, ifwer och
konst den arbetar på wårt uppehälle. På wästra sidan om
Staden är en utsigte, som wisar hwarje aftou, huru solen med
all sin pragt tyckes uti wilka hafwets böljor sig nedbädda. Ja
man kunde föreställa sig detta stora lius af hassens brusande
wågor aldeles blifwa utsläckt. Här tyckes man se hafwet med
skyn, de jordiska med de öfwerjordiska watten förenade, och om
vintern hafsisen; med uolnerna wera sammanfrensna; med
ett ord; här finnes ymnogt förråd på naturens mästarstycken,
och artiga omstiften, som kunna mätta mennilliga ögars lustnad.

Till Stadsens prydnad bidrager ei ringa de *Publique* bygge-
nader, nemligen *Kyrckan*, *Klockstapeln*, *Schol-* och *Syno-
dal* bygnaden, samt *Kådhuset*.

Kyrckan, som är af träw, står nästan midt uti Staden,
och är bygd, som i 3:dje S. sagt är, åren 1654, och 55, samt
altså snart 100 år gammal. År 1695 och 96 blef den med 2:ne
fors utwidgad, emedan den annars war förtrång, och är
nu en rätt fors. *Kyrckan*, har uti ändan af wästra korset et
spisigt torn, der dock inter rum är för *Klockor*, hwilket, så
wål,

wäl, som hela Kyrckan är med spänstaf, samt wäggarne med brådslag försedda. Genom många och stora fönster, som insläppa dagen, är Kyrckan innan til nog lius, samt för öfrigt på åtskilligt sätt wäl zrad.

Jag wil uti följande omorda, så wäl de förnämsta prydnader, som de märckeligaste *inscriptioner*, eller påstrifter, som uti de *publige* husen på åtskillige ställen finnas; men som jag wet, at en del af mina läsare anse sådant för onödigheter och fåfånga, så wil jag förut erhindra, at de, om mitt arbete för öfrigt af dem blir genom ögnat, med tolamod och beuågenhet Fastå ögnen öfwer de rader, som handla om sådane i deras tycke onödiga saker, och låta således mitt tycke wara ofklandrat; hwaruti jag dock hoppas giöra, hålft någon läsare til nöjjes: (4).

I hörnet emellan östra och norra korset i Kyrckan står en wälprydd Prediko-stol, som år 1657 först år bygd, men år 1739 senast målad och har denne påskrift:

Simon Fant. Magdalena Erics dotter.

Jer. 22. v. 29. O Land! Land! Land! hör Herrans ord.

Job. 13. v. 17. Om j det weten, salige ären j, om j det giören.

Åren 1695 och 96. blef här det första Orgel-wärcket bygt, men under förra fiendtligheten, jemte mångt annat försördt. år 1737 och 38. bygdes här åter et nytt och rätt wacker Orgel-wärck, bestående af 21. stämmor i *Manual-wärcket*, *Positivet* och *Pedalen*, 1 *Tremulant*, 3 *Sperventilier*, 2 *Simmel stier* nor och 8 stycken små Klocker, år värderat til 18000. Dal. R:mt, utom målningen, År 1748. blef det af Herr Ol. Hedlund omlagat, samt stämman *quintadena* ändrad til *Bourdun*, för 1100 Dal. R:mt. Detta sköna värck står på läktaren i wästra korset, på hwilcken står skrifwit:

Gudi til ära hafwer Sandels-Mannen Herr Christoffer Carlbom, med sin k. Maka Madame Anna Warg, på egen bekostnad låtit måla och zira detta orgel-wärck år 1738.

På

På bieleken fram för läktaren: År 1738. Under Hans Kongl. Maj:ts, Vår Allernådigste Konungs och Sereres FRIEDRIC den förstas milda Kegering är orgel wärket här i Stads Kyrckan försärdigat, nytt golt i Kyrckan inlagt, samt *Sacristian* förbättrad; På förtiden warande Landshöfdinge, Sögwålborne Herr Grestwen CARL FRÖLICH; Biskop öfwer Åbo Stift, Sögwördige Herr JONAS FAHLENIUS; Kyrckherden Herr Mag. Carl Gust. Werander; Borg-Mästare Herr Erland Norén, och Kyrcktiowård Rådman Herr sigfrid Brumerus.

Uti denna Kyrcka finnes och 5 wackra lius Cronor, af meßing, med följande på skrifter. På Kronan framför Altaret: Olof Wendelius, Anna Herman. Lars Brenner, Maria Herman.

På Kronan wid första bänckarne:

P. M. S K. C. M. S K. A M. S. Svendlin. J. C. S. H. Matts Person Kiemmer. Anna Jöns dotter, Anno 1679.

På 3:dje Kronan i Choret:

Jacob Carlbom. Mathias Mathesius. Maria Carlbom.

På Kronan framför Orgel-Läktaren:

Joh. J. Präst. Erasmus L. Biörckman. Å: 1688. d. 17 Febr.

På stora Kronan mitt uti Kyrckan:

Anno 1688. dertii Nov. Joh. Simonson Riska, Elisabet Anders dotter Myrich. Dainel Boskmöller. Magartha Myrich.

Joh. Jobs. Präst. Erasmus Biörckman. Brittha Joh. d:te Präst. Råd och Handels-Mans Sal. Joh. Erichs. Prästis och hans Sustru Lisa Mats dotter Tasts äminnelse af arswingarna gifwen. Handels-Mannen Sal. Anders Philipfs. Myrichs och hans Sustru Sal. Clara Matts dotter Tasts äminnelse, gifwen af arswingarne.

Utom alt detta är Kyrckan innan til öfwer alt målåd och wäggarne med wackra Kranzar utjrad, uti hwilka lämpeliga språk äro skrefne: allenast de bäst träffade wil jag anföra.

Öfwer dören til *Sacristian*, som är uorr om öfira korfet;

Zach. 6: v. 8. Sij de som norr, åt draga, låta min anda hwilas i Nordlandena.

På södra sidan om Altaret. 1 Cor. 10. v. 16.

Thet brödet, som wi bryte, är icke. m. m.

På norra sidan. 1 Cor. 10. v. 16.

Wälsignelsens kalk (winet). m. m.

På pelaren emot Predikstolen: Es. 1. v. 5.

Sela hufwudet är tranckt, hela hiertat är förjmdgtadt.

Hwaremot sedan andra språk swara.

3 förstugan öfwer Präst dören:

Låt min gång wis wara i tino orde.

3 förstugan til södra korset: Psalm. 119. v. 35.

Sör mig in på tina buds stig, ty jag hafwer lust dertil.

3 Torn förstugan:

Kom här in du Herrans wälsignade, hwi står du här ute.

3 förstugan til norra korset:

Psalm. 119. v. 29.

Wändt ifrån mig den falska wägen och un mig din lag.

Flere sådana wackra språk wil jag utlemnna för korthetens

full.

Öfwer Präst dören i Kyrckan står:

Sör jämlikhetens skull är Choret's nedre del öfwerstruken och hwit målåd uppå Rådmannens Herr Jacob Falanders och des R. Matas Madame Sophia Freitags betofnad år 1739.

Öfwer dören uti södra korset:

Gudi til ära och detta Herrans hus til prydnad hafwer Sal. Borgmästarens, i Lifstiden Adel och Sögachtad Herr Joh. Westrings efterlemnade Lucke-stu Dygdåd-le Fru Anna Westring låtit denne södra delen af Kyrckan måla och Zira år 1739.

På bieskan fram uti Kyrckan står på ena sidan:

År 1620. år Staden Gamle Carleby af högst priselig

selig i åminnelse Konung GUSTAV ADOLPH den andra och store *sunderad* och med härliga *Privilegier beneficerad*, men blef i *afsta* lagd År 1664, förutan *Kyrckan* och några gårdar om henne.

Psalm. 84. Huru liuslige äro tina boningar Herre *Dea* baoth, min själ längtar och trångtar efter tina gårdar.

På andra sidan

Under den *Stomågtiga* Herren, Konung CARL GUSTAVS *Glörwördigst* i åminnelse regemente, blef *Kyrckan* i *Staden* först *sunderad* och med wäggar och tak först upbyggd *Anno 1655*. På detta året tilträdde *D:ns Ericus Mathia Falander, Pastoren*, och *Sal.* affömnade den 25. *December 1692*.

Kyrckans öfrige *skrud* består af följande stycken:

En *Altar* dyna med på *skrift E. S. D. R. Anno 1736*.

Et *Altar* kläde af fint *Sammet* med påsydda bokstäfwer: *J. H. S. D. J. S. A. M. J. D. G.* som säges wara förårt af *Sal. Rådman Dan. Ahla* och des *Rådaste Marg. Carlbon*.

En *Silfwer* skanna af 134 $\frac{1}{2}$ *Lods* wigt, hwaruppå står: *Johan Hebert Engviss. Ihre Kōngl. Maj:ts Zu Sweden Wohl* bestälte *Oberster Leutenant*, under dass *Osterbotniske Regiment*, nebst seiner liber *Graun Anna Juliana von Richtern*, habe diese *Kanne Zu Gottes Ehre Kirchen in Gamle Carleby* verehret. *Anno 1683*.

En *Kostbar* *Sååf* på hwiicken står *Martin Polviander, Margaretha Carlbon*.

En förgyld *Silfwer* *Kalck* och *Patén* af 65. *Lods* wigt, samt en *Kalckduk*, hwar uppå är sydt, *Carolus Johan Forsman. Adalgunda Rosenberg. Gamle Carleby Stad Anno 1699*.

Klockstapeln står brede wid *Kyrckan* uti sielfwa *Kyrckoplancet*, är bygd på det här i orten brukeliga sättet med spåntak och slagga. Uti denna bygnad finnes, utom 3 wälliudande *Klockor*, ett *Urwärck*, som så wäl med slag, som wisare tecknar tidens lopp.

Kloforna äro af följande beskaffenhet:

Stora Klockan väger 10 Skeppund. 10 Lisp. 10 M:kr.
Kostar 5162 Dal. 16. öre R:mt. På samma Klocka är Krist-
wit: *Gloria in excelsis Deo. Me fecit Holmia Gerbardi Meijer.*

Mitt på Klockan på norra sidan:

Under Den Stormächtigste Konung CARL XII tes 8: de
Regements år, är denna Gamle Carleby Stads Klocka
omguten, med största delen af Borgerkapets betofnad.
år 1705. Pastor och Probst. Mag. Jacob Falander. Borg-
mästare Johan Forssman.

På södra sidan:

Att minna hiertat på, med bön sin Gud åkalla,
Att sammanropa hielp, när eld will öfwerfalla,
Att båda det en själ, från kroppen tags til Gud,
Att Lit i Jorden göms, det tecknas med mitt liud.

På nedersta kanten:

Jag ropar öfwer berg, ångar och dalar,
Kommer hit hörer hwad Herren Gud talat.

Den andra, eller medlersta Klockan väger 3 Skeppund.
8. Lisp., 17 M:kr. Kostar 1727. Dal. 8. öre och hafwer
följande påskrifter:

På öfra kanten:

*Gloria in excelsis Deo, et in terra pax, hominibus bona vo-
luntas. Anno 1655.*

På nedre kanten:

*Psalms CL. Laudate Dominum in Cymbalis, in Cymbalis bene
sonantibus. Holmia me fundebat Gerbard Meijer. 1655.*

Den 3 dje eller minsta Klockan väger 1 Skeppund 18 Lisp.
10. M:kr. Kostar 962 Dal. 16. öre och har desse inscriptioner.

På norra sidan:

Feli-

Felicitas in regno Regi FRIDRICO I:mo, Pax Patrie, Provincia, eiusque Governatori Baroni WILHELMO VON ESSEN, Ecclesie Praesuli Episcopo D. LAURENTIO TAMMELIN, Pastori Mag. Andrea Kiemmer & Consuli Gamle Carlebyensi, Johanni Westring.

På södra sidan.

Gloria in excelsis Deo. Priore ab hostibus erepta hac, pace restituta: fusa a Gerhardt Meijer, Holmia 1730.

Gudstiensten förättas af samma Präster uti Stads, som i Soehne Kyrckan; nembl. Kyrckoherden, 2. Capellaner och Adjundo Ministerii, som derjemte är Pädagogus inferior uti Stadsens Schola.

Schol-gården ligger söder om Kyrckan, uti hwilcken äfwen Rector Pädagogie bor, och Kilses från Kyrcko-plancket allenaft med en gård; här är, utom de til Rectoris tiensst bygda rum, Schol, eller Synodal-byggnaden, som ären 1695. och 96 är bygd, bestående af Synodal- eller Präst-möts-Salen, Schol-Salen med en kammare, samt förstuga. Byggnaden är hög och ansenlig med dubbelt spåntak och slagga försedd. Här finnes och en Klocka, hwilcken förr warit hörande til det utwärdet, som från Soehne-Kyrckan af Rykarne år 1714. borttogs, men år 1721 blef funnen uti deras låger på Stadsens åkrar, samt til Scholan köpt 1737, och efter hon war bräckt, omgöts 1750 med tillökning på tyngden; har denna påskrift:

Jag kallar barn at känna Gud,
At lära dygd och wisdoms Bud.

Kyrckoherde Jacob Chydenius, och Borg-Mästare Erland Noreen.

Synodal-Salen, hwaruti Österbotns Prästerstaps Synodal-disputationer, merendels ventileras eller granskas, är innan til målåd, har 2: ne Catbedrer, samt bänckar, och imantbyggnad, som ett Academiskt läro-hus.

Uti Schol-rummen undervises nu 18. stycken Piltar af
R. B.

Rektor Pædagogia Herr Mag. Eric Juvellius, samt under *Padagogen* och *Ministerii Adjunkten Herr Mag. Johan Tengström* måst uti *Christendomen*, *Kriswandet* och *räkmandet*; dock blifwa lärjungar wid denna *Schola*, ibland åfwen längre handledde uti *Bokwett*; i synnerhet hafwer nu warande *Rektoren* lagt sig wägning om, at få intrycka hos denna ungdom, så småt, som insigt uti *Historia Naturali*, besynnerligen *Botaniquen*, eller örta känningen.

Stadsfens Rådhus står på norra sidan om torget, som är en prädelig byggnad och hafwet ett Zirligt torn, deruti en Klocka är, med hwilcken hwarje dag Klockan 4 om morgonen och Kl. 7 om aftonen, samt des utoom hwarje Rådstugu dag ringes. På denna Klocka står af *Psalm. 260* i *Psalm Boken* hela den 14 versen Om något flagomål kommer för tig. *ic. samt, fiat Justitia, si pereat mundus. Anno 1724*

Rummet der *Magistraten* har sitt säte, eller *Råd-Salen* är uti andra wåningen, et wäl prydtt och målat rum, der åtskillige wackra minnes-språk, om rättwisan, finnes på wäggarne, dem jag nöddgas ute-lemna.

Borgmästare uti ihenna *Stad* hafwa varit följande:

1. *Eric Jönson*, blef *Borgm.* 1622. war en *Bondeson* ifrån *Cronoby*, har *studerat* och varit *BANERS Laglåsare*. *Borgm.* allenast i 2 år, och har *Borgerskapet* för des hårdhet skull, uti då warande swår tid skullt om natten på honom genom fenstret med kula, i sängen, som dock ei honom, eller hans hustru träffat, utan genom *Felden*, derföre han tagit affsed, och begifwit sig til föugde *Söder ut*, som förwinnes öfwer *Lappo sechu*.

2. *Knut Hinderson*, blef *Borgmästare* 1625. född i *Gamle Carleby* på *Sundhemanet*, har varit *student* och *auscultant* i *Åbo*. War *Borgm.* i 5 år, och dödde på förenämde heman.

3. *Carl Jönson*, blef *Borgmästare* 1630. född i *Wasa*, har varit *student* och något åldrig wid *hithöfwen*. *Borgm.* i 6 år, och för sedan til *Wasa* för *misskänning* med *Borgerskapet*.

4. *Jacob Nielson*, blef Borgmästare 1638, tillförene Lagläsare i Finland, war Borgm. i 2 år, tog affked och reste åter til Finland, för ringa inkomsters skull.

5. *Gabriel Liungson*, blef Borgmästare 1641, född på förberörde Sundhemmanet i Gamle Carleby, war för BANERS Lagläsare och här Borgmästare i 18 år, blef et år för sin död affatt för Borgerstagens owiljas skull.

6. *Gabriel Svart*, blef Borgmästare 1660, war BANERS fogde, men sedan Borgmästare i 7 år.

7. *Jöran Zadler*, blef Borgmästare 1668, tillförene Landshöfdingen GRÄSSES *Secreterare*, war Borgmästare i 4 år, tog sielf affked härifrån och blef sedan Borgmäst. i Ubleå.

8. *Andreas Matbesius*, Probstens son i Calajoci, war Borgmästare i 14 år, samt sedan Häradshöfdinge i Stor Gastwolar och vidare i Österbotns norra härad.

9. *Jacob Willstadius*, blef Borgmästare 1688, *Consulis* son i Wurnst, war Borgm. i 4 år, och blef här död.

10. *Carl Forssman*, blef Borgmästare 1693, tillförene *Cancellist* wid den *auktoriserade Estniska Kongl. Reduktions Commissionen*, som och sedermera i *Stockholm*; war Borgmästare i 22 år, och dödde i *Stockholm* 1715.

11. *Johan Wastring*, blef Borgmästare 1722, har *studerat i Upsala*, war först Rådman och *Notarius*, samt sedermera Borgmästare i 13 år, afgick här i Gamle Carleby med döden år 1735.

12. *Erland Noren*, Borgmästare 1736; har *studerat i Upsala*, war *Auditeur* wid *Wästerbotns Regemente*, tillträdde Borgmästar syftan i *Öfober* 1736, och lefwir ännu. (6).

Gamle Carleby Stads Stat och aflöningar, kan af följande inhämtas, som Herr v. *Audiscuren* och *Notarien*, *Martin Kiemmer*, mig gunstigt lemnat del af.

Gamle Carleby Stads afskönings Stat.

Utgifwen af Glorwördigst i Ammuntse Konung CARL.

Den XI. den 8. Julii år 1698.

Dal. öre S:mt.

Borgmästare	300:	Til å andra sidan skände afsköning
6: Rådman a 30 dal.	180:	äro sköjande anslagne.
Notarius	90:	Gamla åker Taxan.
Cassur	33: 10: 16.	Nya Åker och Ångs Taxan.
Stads fogde tillika Fiscal	20:	Muslebens pengar. Källare Frihet.
Wachtmästare	20:	Källare Arrende. Handels geuanter.
Stads tienare	10.	Rybbodars hyra. Wäg penningar.
Ashunctus minist. och		Stadens del af sal ören,
Pädag inferior.	66.	Burskaps penningar.
Til publice Byggningar		Tomt ören.
och Reparationer	80:	Torg och skänd penningar.
Til Extraord. såsom papper,		Tijonde penningen af dem, som
Bleck, påst p: gr. lins och		Resignera sitt Burskap.
wed m. m.	20:	

Summa 819: 10: 16.

Rektor Padagogia är ei uptagen uti föregående Stat, skal dock niuta i afsköning af Cronan 20 Dal. Silt: mt, och en tredjedel af tionden i Staden, med dieckne penningarne af Gamle Carleby Stad och Sochn.

Sedermera af Stadens Borgerkap bewilljad Stat.

Dal. S: mt.

Organist	120.	
Stads Fälskär	35.	
4. st. Wacht karlar niuta		Dessa löner betalas årligen af
hwardera 17 Dal.	68.	Staden efter Taxering.

Summa 223.

Staden är ännu indelt uti *quarter*, Gårdar och gator, efter Ländshöfdingen WRANGELS inrättning, hwarom uti 4. §. sagt är. Tomterna äro mästedels wälbyggda, skönt med trähus

hus, i sonnerhet hafwa de som efter den sednaste brand bogt nå-
godt, warit måna om et prydeligit utseende.

Gubbyggarena hafwa allmänt warit kända för ett muntert,
friskostigt och en del yppigt lefnadsfatt, skönt de ej nu, så alment,
som förr med fog för yppighet kunna beskållas. Dock är Borg-
gerskapet, i sonnerhet när på Stadsens heder ankommer, friskostigt och bonnet sinnadt.

Mitt witsord härutinnan torde anses som partiskt och gäfs-
aktigt; men sanningen at säga tror jag, at om främmande, som
äro här om underrättade skulle uttra sig, torde jag håldre beskyl-
las före at hafwa spart något af dessa mina Länds-Måns be-
röm, som dem dock med fog tillkommit, än at jag sagt något
för mycket, hwilket jag och tycker mig håldre anstår.

(a) De skal, som efter mitt tycke förbundet mig, at
införa sådana *inscriptioner*, då jag mig påtagit at beskrifwa
denna ort, äro följande. 1. Böra de, som på något sätt
bidragit af sitt enskilda förråd, antingen til Gudshus pryds-
nad, eller på annat sätt tient det allmänna, ei förbigås,
utan deras förhållande dem til beröm, och andra til up-
muntran omordas. 2. Köijer en stor del påstrifter den
wördade Alderdomens tancke- och skrifwesätt, som af en
nygirig och upmärksam ej annat kan än anses för artigt
och nöjsamt: 3. Kan en rad, eller några ord, ofta de
man minst trodde, antingen nu, eller i framtiden lämna
håsdatednare och fornällskare stor uplysning.

(b) Detta angående Borg-Mästarena, som och om
Stadsens grundnings friheter och öfriga förmoner, samt
öden har Herr Råd- och Handels-Mannen Jacob Falander
mig gunstigt meddelat.

S. 6.

Sedan jag nu något teknat om Gamle Carleby Stads
Sistorie, lynne, och belägenhet, fordrar ordningen,
at jag uti följande äfwen något ordar, om denna Stads

Policee, Hushållning och näringar. År 1751 wores uti denna Stad 179 matlag, utom de ut fattige, och befans folckets talrikhet efter Stånden, som följande utdrag af *Kyrko Tabell* utwisar.

Man l. Qwin l.		Man l. Qwin l.	
Ridd. och Adol	1.	Ringare Borgerskap	96. 130.
Präster och Scholff.	3.	2. Kyrko och Stads betiente	7. 5.
Deras Barn	6.	3. Fristi inhyses folck	3. 4.
Stånds Personer	8.	3. Dito Bräckeligit	1.
Ståndens Hederl. bet.	4.	4. Sleppare och sidfarit folck	4. 2.
Deras tienste folck	6.	7. Ringare Borgerskaps barn	
Magistrats personer	9.	9. Öfwer 15 år	30. 45.
Krämare	27.	32. Dito. under 15 år	106. 151.
Små Krämare	16.	18. Deras tienstef. öf. 15 år	53. 78.
Deras ungd. öf. 15 år	17.	16. Dito. under 15 år.	4. 8.
Deras barn under 15 år.	14.	20. Sammal af 11 frigsman	1.
Handwårks folck	13.	13. Lägrade Qwinfolck	3.
Lärgåfar	5.		
		Summa	428. 550.
		Summan	978.

Uti denna Stad finnes ganska många af det Ringare Borgerskapet, som med största swårighet kunna nåra sig och hafwa sin utkomst, af ordsak, at de, hwareken hafwa särdeles böuise, eller, som gör det förnämsta, hafwa tillfälle at med arbete och slögder nåra sig, emedan inga för dem tienliga närings-sätt äro utwättade. Dägeligen öles folcket, så wäl af Stadsens egna barn, som och genom det ifrån landet inkommande tienste folcket, som efter några års tjenst i Staden winna Burskap; men slögder och för dem tienliga näringar äro Landt förwiste och få ei något insteg. En del af sådant folck fara wäl til *Stockholm* om somtarna på de Handlandes fartyg, för lega; men på några månader kom ei, ehuru stor legan är, förtienas hela års födan för et hushåll. Här af kommer, at man här med skal klagar öfwer folckets

fers, ei brist, utan öfverflöd, eller lättare öfver mentliga närings-
rings saknad, som kunde skaffa, ei til arbete tienligt fötel ar-
bere och föda.

Så wäl af detta, som andra dölle, beklageliga exempel,
kan man finna, huru högst önskeligt och nyttigt det wöre, af de,
som sitta i styret af våra Städers *Politie* och almänta hushå-
hållning, skulle äga en tillräckeligare insicht uti den ädla och nog
länge förgåtne hushållnings wetskapen, hwar ignom osakliga
fuskdomar, brämpor och ieringar uti våra Städer kunde häfwas
och aldeles förekommas, emedan de, hwilkom öfwer upsyn öfwer
Städernas hushållning ät anförtrodd, hwarcken kunna weta
alla Städers tilstånd och omständigheter, eller på något sätt hin-
na at lämpa sin estertäncka til hwar och en Stads förkofring
för sig self.

Jag lemnar derföre hwar och en orwändug at dömma, om
ei, i ansende så wäl til den nära släktkap, som ät emellan Laga-
farenheten och den almänta hushållningen, som och at nästan
de slästa af dem, som komma at tjena det almänta uti råtwis-
sans hand-hafwande, derjemte blifwa styresmän af Städernas
Politie, alla de, som mindägga sig om Lagfarenheten, äfwen borde
de förskaffa sig en tillräckelig insicht uti hushållningen, och ei så
före bekläda något ämbete, innan de aflagt och lemnat wärcke-
liga prof af lika tillräckelig insicht uti Hushållningen, som uti
Lagfarenheten, emedan dessa wetskapen, uti framtiden wid äm-
betens beklädande blifwa dem nästan lika nödiga och almenhet-
ten lika nyttiga.

De prof, som wid affkeds-tagandet från Lärosäten af lär-
lingar uti Lagfarenheten fordras, äro så wäl uti hushållningen,
som Lagfarenheten ei ännu sådane, som skulle wisa deras sticke-
lighet at bekläda något ämbete, der dessa wetskapen äro nödi-
ga, emedan sådant då ännu af dem ei kan fordras; utan de
redija allenast de grunder, hwarpå en widare insicht kan byggas;
derföre borde något widare prof af dem äffas lika wäl uti Hus-

Hållningen, som det sker uti Lagfarenheten; innan de komma til *Publique* skolor, och i synnerhet sättes til styresmän af *Polisien* uti någon Stad.

Ut åtskilliga embetsmän uti Riket, böra undergå prof uti hushålls- wetenenskapen håller jag för en högst nyttig stadga, men för dem, som komma at beklåda Borgmästare skolor uti Städerna och at befatta sig med Städernas *Politie*, håller jag det ännu för långt nödigare och nyttigare.

Detta är mitt wälmentade förslag, hwarigenom, efter mit tro, te, våra Städens hushållning, snart skulle winna önskelig försökning, hwilket jag lemnar under höga wederböraudes ömna och mögnare ondömmne.

Huru nödigt det är uti et samfund, at weta, hwad waror hwar och en Lands- ort och Stad kan til en annan aflåta, och drifwa handel med? Huru stor en Stads handel är? och hwad styrcka hwarje Stads och ords handel äger? Kunna de bäst dömma, som äro förordnade til upsynings- och styres- män, öfwer handelen i Riket, jemte hwar och en, som inrikt äger uti den allmänna samhällets hushållning. Jag tror mig altså fullgöra min skyldighet, och derjemte dem en tjänst, som dermed hafwa at umgås, då jag lemnar et utdrag af Gamle Carleby Stads *Tull Specialer*, hwilket *Tull Inspektoren Herr Sv. Ol. Nordeen* mig benågit meddelat. (2)

Som af detta utdrag kan sees så består Stadens mesta utsköpfung uti Tiära, Smör, Talg, Bråder och litet wed, undantagandes Skopshandeln, som nu så godt, som aldeles blifwit all, hwarom uti följande mera täncker orda; De öfrige här nämde warors, som, tort köts, och fisk, öst, fläsk, skins och hudars utsköpfung är så ringa, at den ei är wärd at nämnas, som hwar och en kan af föregående *Tull Specialers* utdrag aftaga, då det, som til Stadens eget behof åtgår, blir afräknat. När man altså wil något när se styrckan af Stadens handel, så låt nu wara, at af dessa nämnda Stadens för-
nämsta

nämsta handels waror intet til Stadens behof skulle nyttias, som dock onekeligen til en stor del står, så af tiära, smör, talg och bräder, som wed, så skulle hela Stadens utstepning år 1750 warit denna, efter inköpet.

970 Låster tiära	4 12 Dal.	Tunnan	139680.
2792 Lippund Smör	4 7 Dal.	Lisp.	9544.
401 Lippund Talg	4 7 Dal.	Lisp.	3807.
3610 Tolfster Bräder	4 6 Dal.	Tolsten	21660.
1803 Famnar wed	4 4 Dal.	fammen	4332.

Summa 189013.

Efter *Tabeln*, som wiste folckets stånd och talrikhet woro denna Stads större och mindre Krämare, som lärer wara det samma, som handlande, 43 til antalet; delas nu denna *Summa* emellan dessa handlande, så blir för dem til mans ei mera än 4395 Dal. och 20 öres handel. Efter samma *Tabel* finnas uti dessa handlandes hus 74 af Manfön och 86 af Qwinkön, til sammans 160 personer, som med tillräckeligt tienstefolck och betiening, utom föda och kläder skola förses, til hwilket alt, jämte det, som til utlagor och gästning m. m. åtgår, winsten af 189013 Dal. Kopparmynt bör förslå.

Men, så framt ei winsten kan stiga så högt, at den blir lika med hufvud *Summan*, så kan dessa penningar aldrig wara i stånd at så mycket årligen wara, at med winsten deraf 43 handlandes hushål kunde uppehållas.

Skulle dessa penningar uti en fördelachtig handel flere 100 gångor hwärfwa omkring om året, så kunde med dem wackerer winnas, men sådant gifwes här aldeles intet tillfälle til; utan när warorna hela året om, småningom äro inköpta, så säljas de om sommaren i *Stockholm*, hwilcken forlön ei utan stor kostnad afföwer, och derifrån hämtas för ej stort mera än hälften, Salt, Tobak, och Winer, Siden=ulle= och Linne=tyger, samt flere Kram waror, hwilcka waror, sedan efter hand, året om med

någon

någon vinst förhitas. Om ännu, efter föregående uträkning hvar och en af de 43. handlande finge behålla 4398. Dalers handel, så finner hvar och en, som det ringaste wet, hvad hand- del wäl säga, och hvad i en handlandes hushåll ärligen åtgår, at med de penningars rullance, på det förutlagda sättet aldrig någon handlandes hushåll kan af denna handel stå, så framt ej andra goda stöder och *subsidier* det uprätt hålla; Men hvad skal man säga? och huru skal det gå? då ei handels-rörelsen har i Staden får blifwa så stor en gång, emedan til Stadens förnödenheter af dessa, nu til handel antagne waror en stor del bör affortas. Hwem wet ei, at utom andra småre behof til Fartogs, Jagters och Båtars tierande åtgår en ganska stor del af tieran. Smöret, som detta sidste år, synnerligen framfö- rre varit ymnigt, har på långt nåd ei alt kommit til utskep- nings; ty hvad har icke uti hushållen i Staden hela året om af denna wara åtgåt? Med Tälgen är lika så beskaffat. At en stor del bräder åtgår uti en Stad, så til byggnader, som an- nat Smekare arbete, jämte flere behof, är en ganska begripelig sak. Och at en hop wed, blifwit hela vinteren öfwer upbränd uti Staden, är så mycket tydligare, som af denna wara ei me- ra utskoppas, än så mycket, som emellan tieratumorne lägges, at de ei i Skid-stupning komma uti Fartyget at tulla. Se- dan nu all det, som til Stadens behof nyttjas af dessa waror, jemte den sköta ringa del af handeln, som det til *Stockholm* resan- de Ringare Borgeskapet drifwer, blifwer af föregående uträk- ning afdragit, så låter hvar och en finna sig derwid, at antin- ger ingen handlande kan här föda sig, eller måste en del af dem lefwa blott af annan, och andra af wärckelig handel. Arfa- renthoren intygar, at här flere handlandes hus, som nästan in- ger annan sögd idk. stå sig, en del wäl nog: hwaraf tydeli- gen följer det semare, nemligen, at en del äro utförda på *Tabeln* för handlande, eller Krämare, som dock ei blott med handel kun- na när sig, utan höra haldre til den fört omtalte Ringare Borge-
gers

gerkskaps *Glasi*, och alltså öka deras antal, som annars äro för många, och som för är sagt hafwa trängt om födan. Dessa många handlande göra alltså intrång uti de så näringar, som det Ringare Borgerskapet kan föda sig af, och derjemte förördela med sin handels frihet dem, som nära sig af värdelig handel. Af allt detta, som sagt är, följer ovedersägelsen, at denna Stads handel är ganska trång och otillräckelig at uppehålla så många, som den borde. Wil man något swä om handelns öden i framtiden, och huru tillräckelig den härnäst kan blifwa, så behöfwer man allenast wända eftertanckan på den förnämsta grund til denna handel. Emedan Tiara, Bröder och något wed, utgör det förnämsta, och Smöret, men i synnerhet Tolgen och de öfrige, så kallade *victualie* waror, sedan Stadens förnödenheter afdragas, ei gör stort, så blifwa skogens afskattningar nästan den endaste handelen, och alltså skogen des grund. Öfwer skogs bristen och des omilda medfart klagas i hela Landet omkring Staden, med fullt fog, hwaras ei blir swårt at sluta, huru fast denna grund är. Skulle priset på skogarnas afskattning, uti sednare tider ei så ansenligen wuxit, och således lockat öfwen de långt uppe i landet boende at bruka wäld på skogen, så skulle redan en tydligare årsfarenhet wittnat, huru denna handel, jemte de närmast för hand belägna skogar lidit undergång. Jag kan dock med trygghet säga, at ehuru långt upp ifrån landet det glimmande mynnet lockar skogen til denna Stad, så kan dock denna handel ei länge bära sig, så framt ei försligtigare skogens medfart gör den, skönt något mindre, dock waraktigare.

Stadens handels platser, der öfwen de handlande bruka lasta sina Fartug, äro uti Pyhä-Joki för en del, Calajoki, och Lohrea Sochnar, de närmare til Staden liggande, som Kelswiä, Gamle Carleby och Cronoby föra all sin afwel til Staden. Handelen med Landtman sker både med byte och rena penningar; de handlande försträcka ibland penningar at Landtman til des utlagor, och föra Bol med honom, men som det ei alltid sker, och Bonden gerna håller sig

fri uti sin handel, som lätteligen kan ske, då handeln, som före är wist, är för trång, så mår Landtman här wid gemeuligen wäl, med de handlandes nackdel. Handtwärckare finnas här så, de almännaste, som så wäl uti antal, som slöghet de sednare tider tilltagit; Doch saknas ännu många, som sig en del mer, en del mindre fördelachtigt kunde nära, såsom, Guldfined, *Perugue*-makare, Garfware, Fruentimmerts Skreddare, Wäfware m. fl. men i synnerhet Fergare, som här ei finnes uti de nästa Städer en gång, så at hela Landet stiekar måst alt det de Kola hafwa någorlunda wäl fergat och prekat til *Stockholm*.

Skeps-byggeri hafwer redan länge blifwit brukadt af denna Stad med fördel, så at det tillwärt och nu warande wälstånd med fog, til stor del der ifcån bör ledas; men nu hafwer det mist nästan all drägtighet, emedan wärcket, som dertil brukas, ei allenast närmast til Staden, utan mest i hela landet blifwit utöddt, så at det ei närmare än 7. 8. a 10 mil från sjöstranden med möda kan finnas, och Bonden lårt at stegra priset på sin skog, hwarföre och de, som desse senaste åren bygt något skepp til salu, föga på dem wunnit, tör hända något mist.

Nästan alla af denna Stads inbyggare winslagga sig om åkerbruk; på Stadsens ågor, som mest bestå af fin sand och rockas i ansende dertil wara til åker ei särdeles tienlige; doch har i synnerhet Rådmanuen Herr *Pet. Stenhage*, genom osparad kostnad och slit ådaga lagt, huru åfwen en til utseendet otienlig jord kan genom id och kostnad fås til bärande, hwilfens hog för åkerbrukets uphielpande förtienar synnerligt beröm. Uti hushållnings-wesenskaper inkomna och witra män, stilia wäl med fog åkerbruket ifrån Stadsmanna-nåringar, men der inga andra tienliga nåringar äro inrättade, så kan ei nekas; at det är bättre at bruka åker, än uti låtja lida nöd. En del wla och fiskerier, i synnerhet Strömmings fiske, så wäl wid Landkar, som Kenön och Callakari; Dessa nåringar äro doch ganska ringa och otillräckeliga.

En Stadens Källare är här, och flere små Krögerier; inga planteringar, Trå- eller Humle- samt föga Krydd-gårdar; inga Bergs-hanteringar, Bruk, eller *Manufaktur*er höra till denna Stad, utan det, som om Beckbrennerit före är sagt.

När man anser, at denna Stads förnämsta näring är handeln, huru den är trång, och snart väntar sin undergång, som af det föregående kan ses, så lärer ei blifwa swårt at sluta, huru nödiga flere näringars inrättningar äro. Frågan blifwer allenast, hvilka näringar bäst lämpa sig med ortens natur, sticck och läge?

Tobaks-plantering och spinneri är en sögd, som denna Stad ei skulle falla swårt i anseende til den sandiga jordmon, som finnes på Stadens ågor; men så länge planteringen ei är i stånd, och inga Tobaks-blad från utländska orter få hit skeppas, så är såfångt at täncka på något Spinneri, i anseende til bladens dyrhet, som antingen från *Stockholm*, eller andra orter borde inköpas; Tobaks planteringen är alltså det första, som bör påtänckas, om denna näring skal gifwa någon bönad. Tegel-Bruk skulle så wida tyckas för denna Stad lämpeligt, at afförslen kunde ske sig-ledes, och at när til Staden finnes tienlig lera och sand, men som detta handtwärf är af de skog ödande, och skogen des utom är, för onlid medfart ömkar wård, så synes det Landet mindre gagneligt; men nyttigt wore det, om Staden brände deraf så mycket, at den småningom kunde upfatta stenhus i stället för de nu wanlige af tröd. Jag lemnar andra at döma, om ei skogen ännu wore och kunde blifwa tillräckelig härtil, då den med större sparsamhet bleswe använd til mångt annat, som mera öder.

Såmsl-makeri kan här knapt bära sig, ty tillgången på rå-sten är uti onsliggande landet ganska ringa.

Linne-wäfwerier skulle ei ringa båta denna Stad, i synnerhet, om det onsliggande Landet med större slit lade sig winning om at bruka lin- och hamp-sädder, om hwilkas trefnad erfarenheten lemnat nog goda prof: Jag skulle nästan tro, at om år rå-ämnet til sådant wäfveri skulle hämtas antingen ifrån *Saxolay*,

Wolay, Tawast-land, Carelm, eller Helsingeland, der man med mera afswar föder lin och hampa, så, kunde dock et wäsiweri härstädes kunna bära sig.

Tåg- eller Rep-slageri är och en slögd, som här med större afsware borde brukas. Här slås wäl något tågwerke, som Herr Lagm. König pag. 35, 6 tomen af des Lärdoms öfninggar säger, men som det ei förstår til de Fartygs uptaklande, som här bygges, så kan alla finna, at det ännu är ganska föga.

Alle-Wäsiwerier af flere slag wore för denna Stad högst nyttiga, emedan, i synnerhet på Stadsens egna ågor finnes tilfälle, til färskötsel, hwarmed redan förledne höst 1753 en berömlig bördjan är gjord, med et skåferis inrättande; Deputom hafwa, uti det omlyggande landet, ei allenast Herrskaper, utan och en stor del Bönder fattat så stor smäl för sin ylliga-Spanksåfårs födtande, at Landet med tiden lofwat det Ull-wäsiweri, som här skulle inrättas tilräckelig och god ull.

Porcellins-bruk kunde i denna Stad med fördel inrättas, emedan man hoppas, at wid nogare granskning afwen här i Landet kunde finnas en dertill tienlig lera; men om och ingen sådan lera skulle finnas, så kunde et Porcellins-bruk icke des mindre här wara möjeligit, med lika stor fördel, som i Stockholm; ty uti Stockholm äro, så matwaror, som dags wärdet dyrare än här, och rudimaterien kunde från Upland hit skaffas, måst för samma pris, som til Stockholm, då den i stället för stenar, til bar-last uti denna Stads Fartyg i Stockholm intoges, at affättningen skulle blifwa tilräckelig, är ej heller ingen twifwel, emedan uti Landet då i stället för Kruk-makare Råril Porcellins kunde, som snyggare och ziligare komma i bruk.

Om et Glas-bruk här komme i stånd, så är ingen twifwel, at affättningen blefwe tilräckelig, då i hela Finland ei mera, än et nyligen anlagt Glas-bruk finnes.

En högst nyttig inrättning wore det, så för Staden sielf, som det omlyggande landet, om här anlades, antingen

Alle: eller Linne: Tryckeri. Då skulle, om ei mera, åtminstone alla de penningar, som från detta Land för trycklärfster, m. m. gå til Stockholm stanna uti denna Stad. Besynnerligt och märckwärdigt är, at Ryfarna, som annars mycket handla med sina trycklärfster på gränse orterna, dessa framfarna ären särdeles begärligen här uphandlade en hopy Stockholmska trycklärfster och dem med sig hem förde; detta gifwer anledning at hoppas en nog ymnig affättning på denna wara, om här sådant tryckeri skulle inrättas.

Herr Lagman König uti des Rådoms: öfningars 6 tom, pag. 35 säger, at denna Stad är, 1745 fät *Privilegier* på en *Tapet-Fabrique*; men beklageligen är ännu til sådan *Fabriques* jurättande ingen witterlig början eller anstalt giord.

Oljeflagerier och dertil nödiga planteringars inrättning, håller jag för en stor möjelighet på denna ort.

Fiskeriets förbättrade idlande gifwer den så nära liggande salt-sjön godt tilfälle till; Och synes troligit, at, om Sjal-fisket Kunde på något fördelachtigare sätt anställas, än det nu sker af fåå Sochnar i Österbotn, och Siälarna, om ei aldeles, åtminstone til en stor del utödas uti Norrbotn, så skulle fiskerierna der af hafwa ei ringa fördel, i anseende så wäl til sina bragder, hwilcka af dessa djur sönderslitas, som och til den stora mängd fisk de förtära, hwilcken då skulle blifwa besparad.

Det uti omliggande Landet dageligen, mer och mer tiltagande Åker-bruket, hwar om uti följande widare skall handlas, lemnar denna Stad äfwen godt hopp om Spanmåls handel i framtiden.

Dessa uti uprichtig wälmening af mig föreslagna sät, til förekommande af den brist, som uti denna Stad är på tienliga nåringar lemnar och *recommenderar* jag til wederbörandes ömna ompröfwande, och tror at sådana betractelser ei skulle illa klåda, eller anstä dem, som hafwa at göra med Stadens hus-hålling. Mit tycke wil, eller kan jag ei någon påtryga, utan

Skall hjertligen sägna mig, då antingen dessa, eller andra, Kan-
ske tiemligare inrättningar sätter min fosterbygd utom fruchtan
för den fara, som nu synes hota.

Jag nödgas nu, i anseende til tidens och tillfälligheternas
asmånt bekanta inkränckta tilstånd för denna gång sluta; men
skal dock ei glömma min skyldighet, at med det första fullfölja
det jag mig påtagit.

(*) För tidens forthet nödgas jag nu utlemna detta
ta utdrag, til dess sednare delen af detta mitt arbete
kan komma i dagsliuset.

G. A. A.

